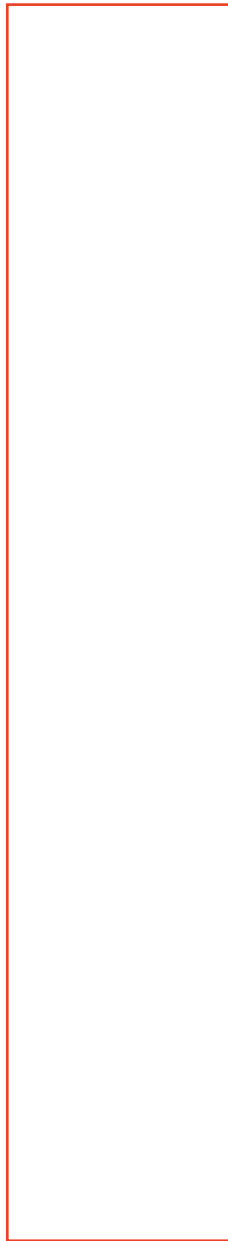

host

radka denemarková

hodiny z olova

RADKA DENEMARKOVÁ
Hodiny z olova

Spěje-li stát či rodina k prosperitě,
musí tu být nějaká příznivá znamení.
Spěje-li stát či rodina k záhubě,
musí tu být nějaká neblahá znamení.

國家將亡
必有妖孽

必有禎祥
國家將興

radka denemarková
hodiny z olova

Brno 2019

Vychází s finanční podporou
Ministerstva kultury ČR

© Radka Denemarková, 2018

Kaligrafie © René Ochiai, 2018

© Host – vydavatelství, s. r. o., 2019
(elektronické vydání)

ISBN 978-80-7577-832-1 (Formát PDF)

ISBN 978-80-7577-833-8 (Formát ePub)

ISBN 978-80-7577-834-5 (Formát MobiPocket)

ESTER A JANOVI
Mým Evropanům

Vždy doufáme, že někdo jiný zná odpověď.
Nějaké jiné místo bude lepší, nějaká jiná doba
vše v dobré obrátí. Ale takhle to je. Nikdo jiný
nezná odpověď. Žádné jiné místo nebude lepší
a již se to ukázalo.

LAO-C'

Knihy mají nejen své osudy.
Mohou také osudem být.

JEAN AMÉRY

Myslím, že západní svět a svět východní,
byť v tolika ohledech odlišné, prodělávají
križi jedinou a společnou, jejíž reflexí by měly
všechny úvahy o nějaké alternativě začínat.

VÁCLAV HAVEL

Toto je hodina z olova –
utkví nám v paměti, pokud ji přežijem
jako si mrznoucí vzpomíná na sních –
zprvu – chlad – pak tíha – pak odevzdanost –.

EMILY DICKINSONOVÁ

*Všechno je pravda.
Sny nelžou.*

POUTNÍCI
A CESTOVATELÉ
V CELÉM
PODNEBESÍ

生

Cestopis vyjde okleštěný, vykastrovaný. Spisovatelka má neblahý pocit, jako by ho psala se svázanýma rukama. S olověným závažím na zápěstích. Píše o krajině, o horách, o tisícileté kultuře, o letních palácích, o verši staré Číny, o skořepinovém porcelánu, o rozmáchlosti, o svízelné kráse, která bere dech, až se člověk dusí, zalyká. Píše o buddhistických chrámech; cílem je nirvána, vyhasnutí všech tužeb a vši novotvorby, blažené znicotnění; každé násilí rozbouří hladinu světa a znečistí karmu. Píše o megalomanských městech, o čínských zahradách, o čínském jídle, o čínské kaligrafii, o jemnosti a chvění, je to vtipné, je to krátké, prošpikované fotografiemi, drobnými praktickými radami, drobnička za drobničkou. Pokud jste dojedli, dejte to prosím obsluze najevo tím, že obě hůlky položíte pěkně vedle sebe vodorovně, přes okraje misky. Pokud pijete čaj ve společnosti, je zdvořilé nejprve naplnit šálky ostatních, jakmile vidíte, že jsou prázdné. Pokud někdo naleje čaj vám, ťukněte prosím lehce ukazováčkem a prostředníkem o stůl na znamení poděkování. Ve Městě Lhase si dávejte pozor na výškovou nemoc; některé hotely mají k dispozici kyslíkové bomby.

Nastává čas dobrodruhů a cestovatelů. Budou svět objevovat znovu, na vlastní oči a vlastní uši a vlastní duši, ne pouškovat a polohlát. Dají si konečně bedlivý pozor na šálivé první dojmy. V Číně je všechno jiné, než nabízí první pohled. Nezbytný je bedlivý druhý a třetí a čtvrtý pohled hluboko pod povrch. Existuje znak *hun* pro duši, která umírá současně s tělem? Existuje znak *po* pro duši, která může existovat mimo tělo? Při čtvrtém pohledu neodvracejte tvář, prosím. Čína není jen obraz moderních velkoměst, jako je Město Peking a Město Šanghaj a celá kantonská provincie. Čína je několik zemí v zemi jediné. Každá z provincií má zase svá centra a své periferie s mizernými komunikacemi, zaostalými a chudými venkovskými oblastmi a zkorumpovanými mocipány; chudoba a bohatství se nedají skrývat.

V devatenáctém století síla Města Pekingu v Tibetu slábla. Zůstal symbolický odlesk někdejší moci. Od pádu císařství v roce 1912 do komunistické invaze v letech 1950–1951 fungoval Tibet jako nezávislý stát. Žádná komunistická vláda nechce dát Tibetu nezávislost. Nechce se ani dohodnout s tibetským duchovním vůdcem, dalajlámou, na autonomii. Je to velké území a Číňané přesvědčili sami sebe, že jde o součást historické Číny. Lidé z blahobytných zemí tudy cestují moc rádi. Navzájem se na sociálních sítích informují o tom, co žvýkají, co pijí, co navštěvují, kde plavou, na které hory šplhají, do jakých postelí zalezou. Zvláštní je, že jedí a navštěvují totéž; svět má podobu veselého putování změti informací o nich samých. Utrvují se v podobě světa, o jakém píší průvodci.

Všechno ostatní je zneklidňuje.

V roce 1989 převzal dalajláma Nobelovu cenu míru. Od té doby je Tibet populární jako nikdy předtím. Město Dharamsala, přesněji řečeno McLeod Ganj, indické městečko, kde Jeho svátost nyní žije, se stalo poutním místem všech idealistů, všech, kdo hledají štěstí; poutní místo masového turismu šťastné myslí. Evropané a Američané se na tomto místě zbavují nenávisti, hněvu, strachu, úzkosti, vzteku. *Kéž jsou všechny bytosti šťastné*, praví tibetské úsloví. Všechno tibetské – buddhismus, medicína, umění – se na západní půdě stalo posvát-

ným; dobře se prodává. Nikdo se nezabývá čínskou okupací, nikdo ani nevěří v návrat dalajlámy.

Nejprve oběť čínské agrese. Dnes oběť neoliberalismu a turistů. Ti očekávají jedině: že Tibeťané budou mírumilovní a zbožní, že budou jezdit na jacích, že budou meditovat vsedě na vrcholku hor, že budou pít máslový čaj. Západ všechno s adjektivem tibetský velkoryse financuje, především co se týká mnichů, léčebných praktik, umělců, mystiků. Ale není ochoten podporovat Tibeťany, aby jim Číňané vrátili Tibet. Není ochoten podporovat mnichy, kteří se na protest proti čínské okupaci každý rok upalují.

Nejsou ochotni se sami upálit.

Čína je úsměv a trpělivost.

Takovéto části rukopisu neviditelná ruka redakce a trhu razantně označila kurzivou. A vymazala. Pozoruhodné je, že vymazali i citáty Konfucia. Takhle jsme si to představovali. Řeknou sladce.

Spisovatelka neví, co si počít s druhým, třetím, čtvrtým textem. S brutálním neklidem vět a postav; každá si zaslouží jiný hlas. Drobníčka za drobníčkou, mikrosituace za mikrosituací, úvaha za úvahou; hovory a hovory; dopisy a dopisy.

Čínský deník.

Navrstvená podloží se sunou staletími. Pokud člověk neví kudy našlapovat, propadne se průrvou a zrádnou puklinou. Zmizí nenápadnou skulinou navždy. Nikdy nebyl.

Čína obnaží charakter. Čína obnaží vztahy a jádro. Ponorková nemoc v oceánu lidí je očista; zůstane základní tón. Spisovatelka se loučí se starou Evropou. S ideály, kterým věřila. Evropa je mraveniště. Mravenci páchnou lepkavým strachem, přeskupují své majetky a stavějí zdi. Není to nic platné. Čína si kupuje svět. Totální tržní hospodářství proti volnému tržnímu hospodářství a Mistr Chronos pravil:

„Všichni lidé říkají: ‚Já vím!‘ A pak jednou padnou do léčky nebo do pasti, a najednou nikdo neví jak ven.

Všichni lidé říkají: ‚Já vím!‘ Pak se rozhodnou pro doktrínu středu a ukáže se, že ji nedokáží dodržovat ani celý měsíc.“

Peklo, které nezměníš. Peklo, ve kterém je všechny znovu potkávaš. Člověk člověku vlkem. Bratr bratru baziliškem. Všechny země na této planetě se v pravidelných cyklech mění ve zvířecí farmy.

Spisovatelka hodí autorské výtisky cestopisného eunucha do kontejneru. Hodiny ukazují *ten* čas. Sáhne po tuši, kaligrafickém štětci a papíru. Namaluje knihu o svojí Číně; člověk neroztírá tuš, to tuš roztírá člověka.

Hrábne podběrákem do podvědomí té země.

Hrábne tak podběrákem do podvědomí svojí země.

Možná se ve všem mýlí.

A to by byla ta nejlepší zpráva.

生

Straka modrá (*Cyanopica cyana*) poletuje s křikem mezi stromy v parcích Města Pekingu i v okolních lesích. Pohybuje se jenom v hejnech. Má černou hlavu a dlouhý modrý ocas, kterým kormidluje let. Během přistání ho rozevívá jako vějíř zakrnělých pavích per pastelové barvy.

Její křik je chřestivý.

V hrdle se jí lámou rezavé tyče a drhne o ně ostatný drát. Jakmile se drát dotkne křehké kůže, straka modrá zařve, jako by kastrovali budoucího eunucha.

Svoje území si hlídá. Křik je to trýznivý. Zaplatí očima za všechno, co jí bylo a je a bude souzeno vidět. Existuje život a existuje smrt.

Existuje taky neživot.

Přítom není sentimentální. A nepatří k sobcům a elitářům, kteří si pro sebe svět přisvojí jako pohodlné místo a i lidské charaktery berou z té nejlepší stránky. To jsou ideály, které plynou z pohodlnosti, kvůli kterým nemají božstva vod a božstva pevnin a božstva nebes ani ponětí o tom, jací jsou lidé ve skutečnosti.

Ve Městě Pekingu se zahnízdila a rozmnožila vrána černá. Vrána černá je slepá; vymyli jí mozek oceánem zcela správných a zcela protichůdných odpovědí.

Válka mezi vránou černou a strakou modrou už začala. Čína je koncentrační tábor s nepropustnou hranicí. Čína je rozkvetlá zahrada. A není to protimluv. Je to dvojí, proti sobě jdoucí gesto radostného a pragmatického přitakávání.

生

Centrum Města Pekingu je ucpané, prašné. Ulicemi se lenivě rozpíná dusná půlnoc. Auta se potí, troubí o pomoc; ohlašují štvanici a Mistr Chronos pravil: „Cesta se člověku nevzdaluje. Kdyby se někdo chtěl dát cestou, která by se člověku vzdalovala, nemohla by to být cesta.“

Zapálená šňůra hoří a hodiny ukazují *ten* čas.

Semknou se podél dlouhých čínských zdí. Na úpatí domů posedávají v odlesku ostrých neonových světel sehnuté postavy. Ohnuté páteře u pouličních stolků se kolébají na rozviklaných plastových a bambusových stoličkách. Hůlky kmitají vzduchem. Krmí těla hltavě, jako by to nebylo poslední jídlo dne, ale poslední večere jejich života.

Vysoko na nebi obkličují město světla strážních věží okolních mrakodrapů. Mrakodrapy se navzájem hlídají nenávistně. Postavy nabírají sousta ze sousedních misek, talířů, podnosů. Spisovatelka se dívá do opocených lesklých tváří. Oči neuhnou, ústa nepřestávají žvýkat. Žena hrábne rukou do horké zelené hromady. Strčí si do pusy vařený a posolený bambusový výhonek jako lusk. Pomalu ho sune mezi stisknutými zuby a vysává. Slaná šťáva stéká po bradě. Prázdnou slupku hodí na zem k zaprášeným prstům v černých sandálech. Spisovatelka vůbec neví, co si ti lidé myslí; tady má myšlení jasné hranice. Vědí přesně o čem nemluvit. Existují slova, která se nedostanou do vět. Existují věty, které neokusí lidský hlas. Symbolické hodnoty a formule *Velkého učení* a *Doktríny středu* nepřestaly v Číně fungovat nikdy. Ten, kdo umí číst, si je vychutná jako šťávu z vařeného sojového lusku. Ovládne je natolik, že je po celý život nepřestane využívat. Aniž by je mohl kdykoli vyčerpat.

V noci nemůže spát. Převaluje nahé zpocené tělo na zmučlaném prostěradle. V hlavě se převalují balvany. Pokaždé volí

stejnou trasu několikahodinového, dlouhého, nočního pochodu. Rychlým tempem ujde čtyřikrát čtyři kilometry.

Každý má své rituály. Nedaleko vstupu do metra, u jednoho z osiřelých stromů, bydlí pod širým nebem muž. Je to venkovan. Když ho Spisovatelka v noci mívá, Mistr Chronos jí zamává. Tělo má obtočené kolem vzpřímeného kmene. Ruka zatřepotá prokřehlými prsty. Strom je zabetonovaný ve čtverci hlíny. Muži z kapsy odrbaného saka čouhají špinavé hůlky obalené zaschlým blátem. V noci je z kapsy vytáhne a zkyprí jimi zeminu. Nabere hrst vzácné hlíny, do které je strom zasazený. Promne ji mezi prsty, obřadně v dlani míchá a pojídá. Mezi tím popotahuje; zvlhčuje si sliznici. Když se mu podaří chytit živého vrabce, ukousne mu hlavu a vyplivne ji.

To je jeho oblíbený kousek. Noční kolemjdoucí se smějí. Hodí muži, který plive zkrvavená pířka, k nohám hrst drobných mincí.

Spisovatelka a Přítel minou budovu, která připomíná obří hladký doutník nebo ztopořený úd. Sousední dům za rohem připomíná Město Prahu; sídlištní domky Města Prahy jsou v porovnání s robustní stavbou domečkem pro polámané panenky. Když před vstupní halou zavřeští vrány černé, přijde brzy návštěva. U vchodu stojí tři muži v šedém obleku a bílých košilích. Prohlízejí si hlavně Přitele.

Přítel se tváří, že šedé obleky nevidí.

Projdou vysokými prosklenými dveřmi. Šedé obleky za nimi rozplácnou zkoumavé nosy o upatlané sklo.

Vyjedou do osmdesátého devátého patra. V úzkých chodbičkách zamlženého labyrintu se tetelí pachy jídel; vzlínají z ulic, otevřených grilů, ohnišť. Přítel jemně zatuká na dveře bez čísla. Klouby ohnutého ukazováčku a prostředníčku pravé ruky dobývají záhadnou tvrz. Lesní datel vytuká do kůry stromu heslo. Na klapkách psacího stroje napíše morseovku. Dá se morseovka použít pro čínštinu, pane?

Dvě těla se proderou škvírou, jako by se právě narodila. Zabouchnou za sebou dveře. Zdi mají uši. Zdi jsou nasáklé opatrností, kterou Přítel ignoruje. Přítel opatrnost nezná; je

rozhodný a věcný. Nechává se světem udivovat, ne oslabovat. Situace rozebírá uvážlivě, s překvapujícím porozuměním. Je si jistý, že jinak jednat nemůže. Že se mu nic nestane. Že osud předurčený antickými bohy se ho netýká, protože si život řídil a řídí sám, protože si věří, protože to nejhorší už zažil. Ode všeho si udržuje podivný odstup; sílí. Sebezáchovný, ochranný odstup mu umožňuje být „uvnitř“. Jeho cesta ušlechtilého člověka je až marnotratně otevřená, a přitom skrytá.

Spisovatelka nemá ochrannou kůži. Do lidí se vcituje, nabírá jejich trápení plnými hrstmi, míchá je a polyká bez hůlek, snaží se jim ulevit. Aniž by postřehla, že si na zádech přenáší jejich břímě; cizím emočním smetím se oslabuje. Duši vypustit za ty druhé.

V rámu dveří stojí dávný a scvrklý odraz sebe sama. Spisovatelka potlačí touhu vztáhnout k tělu ruku; pohladí neduživé dítě, které statečně přežilo horečnatou nemoc. Stojí před ní Právník. Umanutě zastupuje komáry, co pištivě otravují tuto skvostnou zemi.

Kolony aut pod okny varovně zatroubí; ohlásí štvanici.

Právník vyjádřil svůj názor. Tady nikdo nevyjadřuje svůj názor. Tady platí kolektivní názor a pravidla císařského dvora; policejní stát je nepřítel právního státu a panovník se opírá o armádu, úředníky, udavače. Baví se o hospodářství, číslech, procentech, zisku, propadu, obratu, ekonomickém růstu. Záchranná síť brebentění. Konverzace hutná jako hovory o jídle a o počasí.

Vyslyšali ho devět měsíců. Teď ho překvapivě pustili. Přítel se nebojí. Přítel ho jde navštívit jako první.

Čtyři roky bude Právník pod kontrolou. Čtyři roky se nesmí dopustit sebemenšího přešlapu. Nesmí dopustit jedinou chybičku. Kolem levého zápěstí má obtočený krásný šperk. Žije ve dvojím světě a ve dvojím čase.

Spisovatelka se nakloní a přimhouří žluté, kočičí oči. Prozkoumá šperk zblízka. Je to masivní náramek z kovu. Doprostřed je vsazena diamantová krabička. Chybí jí ciferník. Nejsou to hodinky. Je to náramek elitního vězně. Bachař a udavač

moderní doby. V pravidelných intervalech oko rozverně zamrká a červeným světýlkem probleskne nitka krve. Nespí, nemudlává. Vidí všechno. Slyší všechno. Je se svým vězněm ve sprše, ve spánku, na toaletě; bude s ním žvýkat a polykat každé sousto, bude s ním masturbovat, vyměšovat, vecpe se do mysli, opanuje myšlenky a bude je číst a interpretovat. Po čtyři roky tomu nebude jinak.

„Možná se z toho brzy zblázní.“ Řekne Spisovatelka Příteli.

„I to se může stát.“ Řekne Přítel. „A s tím oni počítají.“

V tom nepochopitelném, státoporném pragmatismu myšlení a jednání každý odposlouchává každého. Komunistická Státní bezpečnost v druhé polovině dvacátého století v její zemi odposlouchávala jen *nepřevychovatelné*. Nainstalovali jim do bytů štěnice, napíchli telefony. V zamořených soukromých bytech si *nepřevychovatelní* pouštěli hlasitě rádio, gramofon, televizi a sprchu. Aby si, usazení na okraji vany, mohli nerušeně popovídat.

Nakřáplé soukromí ji děsí nejvíc.

Doktrína středu představuje myšlenkový řád, který v Konfuciově škole předával jeden druhému. Právník byl vzorný posluchač. Je vyzáblý, tváře má vpadlé. Právník a Přítel se tváří jako ušlechtilí muži, kteří se pro svou ušlechtilou velikost rozhodli.

Takoví jsou jí vždycky hodně podezřelí.

Sedí na červené pohovce vzpřímeni jako dva bratři a předčasně dospělé děti. Ušlechtilost, na které denně pracují, spočívá v sebekontrolě, v sebepěstování, v sebezdokonalování. Z toho plyne, že ušlechtilý člověk, má-li už velkou cestu, musí být loajální a důvěryhodný, aby si ji udržel; pýchou či povýšeností ji ztratí. Aristokrati ducha v této vteřině pohazují vzduchem banální slova; slova určená obruči na Právnickově zápěstí. Necítí se dokonce ani diskriminovaní a nic nedělají jen z teoretického přesvědčení; to by je k žádnému činu nepřimělo. Je to pro ně lidská samozřejmost. Kus osudu a kus zkušenosti jako následek jejich volby.